

Opbrengst ledenenquête *Heel de mens*
Verslag programmacommissie 3 september 2021

Programmacommissie *Heel de mens*:

Ronald van Raak (vz.)
Han Dirks
Fenna Feenstra
Lilian Marijnissen
Anne-Marie Mineur
Nils Müller
Jannie Visscher
Jakob Wedemeijer

Inleiding

Waar staat de SP voor? Wat is ons socialisme? Waar vraagt deze nieuwe tijd om? Dit zijn vragen die wij als leden van de SP elkaar moeten blijven stellen. We kunnen alleen krachtig optreden als we weten waar we gezamenlijk voor staan. Onze beginselen zijn meer dan mooie woorden, ze vormen de basis voor het dagelijkse politieke werk. Deze ideologie werd eind 1999 vastgelegd in *Heel de mens*. Het congres heeft besloten dat we de beginselen bij de tijd moeten brengen. In dat proces beginnen we waar het hoort en dat is bij onze eigen leden.

Van 1 juni tot 15 juli hebben we een ledenenquête gehouden over *Heel de mens*. Daarmee hebben we een begin gemaakt met de vernieuwing van ons beginselprogramma, die moet worden afgerond op 22 oktober 2022 wanneer de SP vijftig jaar bestaat. Dat proces bestaat uit twee delen: een evaluatie en actualisatie. Dit jaar is de evaluatie, tot het congres van 11 december. Voor die tijd worden de uitkomsten van de enquête besproken in de afdelingen en op de regioconferenties. Hierbij presenteren wij een eerste indruk van de opbrengst van de ledenenquête.

Doel van de enquête was ieder lid de mogelijkheid te bieden om in ‘open’ vragen zijn of haar commentaar te geven. Over de toon en de actualiteit van *Heel de mens*; met suggesties voor de actualisering; over de toekomst van de partij en wat de leden nog meer willen meegeven. Van veruit de meeste leden hebben we een e-mailadres, die hebben we op 1 juni een uitnodiging gestuurd en daarna nog tweemaal een herinnering. De enquête is ook aangekondigd in de *Tribune* van juni. De leden die hulp nodig hadden konden de enquête telefonisch laten afnemen.

Voorafgaand is het ‘hoe en waarom’ van de enquête besproken op acht regioconferenties in april. De partijleden die dat wilden konden in mei en juni deelnemen aan online SP-streams over dit onderwerp. Verschillende afdelingen hebben leden van de evaluatiecommissie uitgenodigd om een toelichting te geven op de enquête. Leden zijn aangespoord om de beginselen nog eens goed te bestuderen en dit programma was digitaal beschikbaar. Voor dit onderzoek verscheen tevens *Stel een daad*, een boek over het ontstaan van het beginselprogramma *Heel de mens*.

1 Het programma *Heel de mens*

Het huidige programma werd aangenomen in december 1999, maar de discussie daarover begon al veel eerder. Eind jaren '80 verkeerde 'links' in een crisis. De CPN, PSP en PPR gingen in 1990 op in het vrijzinnige GroenLinks; de PvdA nam in 1995 afscheid van het socialisme. De SP was één van de vele kleine partijen die begin jaren zeventig ontstonden, maar waarvan de meeste het decennium niet overleefden. De SP bleef bestaan en groeide uit tot een landelijk netwerk van lokale activisten, die niet zozeer politiek voerden voor maar vooral mét de mensen.

In plaats van afscheid te nemen van het socialisme wilden de SP'ers het socialisme vernieuwen. Daarbij putten de leden uit het activisme en de eigen ervaringen die zij vanaf de oprichting van de partij in 1972 hadden opgedaan. Dit moderne socialisme combineerde grote idealen met praktische werkwijzen. Niet als een blauwdruk voor de toekomst, maar als meetlat voor de politiek in het hier en nu. In ruim twintig jaar hebben SP-leden met deze beginselen gewerkt en daarmee ook ons socialisme verder vormgegeven. Nu lijkt de tijd gekomen voor een actualisering.

Heel de mens bestaat uit drie delen. Centraal staat de kernvisie, waarin de kern staat van ons socialisme, evenals de beginselen van menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit die leidend zijn voor onze politiek. Daarvóór staat een analyse van het kapitalisme, de opkomst van het neoliberalisme en de gevolgen die dat heeft voor de mens en voor de aarde. *Heel de mens* besluit met onze antwoorden op dit neoliberale Brutopia. Uit de enquête blijkt nog veel enthousiasme en steun voor onze kernvisie, maar behoefte aan actualisering van de andere delen.

‘We accepteren niet dat de wetten van het kapitalisme de marges bepalen waarbinnen de politiek mag opereren’, zo stelden we in *Heel de mens*. Helaas is dat precies wat sindsdien steeds meer is gebeurd. Het marktdenken ging de politiek dicteren en het neoliberalisme werd door bijna iedere partij omarmd, van rechts tot links. De SP ging niet mee in deze politieke mode en bleef een herkenbare socialistische koers varen. Dat plaatste de partij regelmatig buiten het dominante debat, maar we mogen ook constateren dat we in onze analyses vaak gelijk kregen.

Het neoliberalisme is nog lang niet verslagen, de invloed van de multinationals (het kapitaal) is alleen maar groter geworden en de zeggenschap van de mensen (arbeid) steeds minder. Toch zien we dat aanhangers de druk voelen om hun verhaal te herformuleren. Na vele jaren neoliberale politiek heeft het geloof dat de markt de samenleving beter zou kunnen organiseren dan de democratie een flinke knauw gekregen. Steeds meer mensen ondervinden de gevolgen van de tweedeling in de samenleving; van de uitbuiting van mensen en het uitknippen van de aarde.

Heel de mens werd opgesteld in een tijd dat het neoliberalisme om zich heen greep en was ons antwoord op deze ontwikkeling. Ruim twintig jaar later zijn de beginselen volgens de leden nog altijd verrassend actueel. Wel zijn er sindsdien allerlei nieuwe ontwikkelingen geweest die alsnog een plek moeten krijgen in onze analyse. Ook hebben we nieuwe plannen gepresenteerd en politieke successen behaald die laten zien dat we tegenwoordig meer alternatieven hebben. Zo kunnen we de beginselen actualiseren en ons socialisme bestendig maken voor de toekomst.

2 Opbrengst van de ledenenquête

2.798 leden hebben een bijdrage geleverd aan de enquête, dat is genoeg om een representatief beeld te krijgen van de gedachten en de gevoelens die leven onder onze leden. Daarmee heeft de partij ook een goede inkijk gekregen in de opvattingen over de SP. Het feit dat mensen het niet nodig vonden om de enquête in te vullen kan erop duiden dat ze maar weinig kritiek hebben op *Heel de mens* en met deze beginselen prima uit de weg kunnen. Dit kan er echter ook op wijzen dat de beginselen voor leden niet zo'n grote rol meer spelen in hun dagelijkse politieke werk.

Onze beginselen, onze standpunten en onze manier van werken hangen nauw met elkaar samen. Het is belangrijk om daarover met elkaar te blijven spreken. Dit verslag zal in september in de afdelingen en in oktober op de regioconferenties met de leden worden besproken. Op het congres van 11 december ronden we de evaluatie af. Deze discussie zal naar wij verwachten ook de aandacht voor de beginselen vergroten. Daarna hoopt de commissie voldoende inbreng te hebben voor een actualisering van de tekst van *Heel de mens*, die in 2022 zal gaan plaatsvinden.

In de ledenenquête hebben we vier 'open' vragen gesteld:

I Wat is uw algemene indruk van Heel de mens?

Is ons beginselprogramma achterhaald, of nog altijd actueel?

Wat vindt u van de taal en toon?

II Welke ontwikkelingen in de afgelopen twintig jaar verdienen een plek in Heel de mens?

Welke ideeën hebt u om bepaalde onderwerpen te actualiseren?

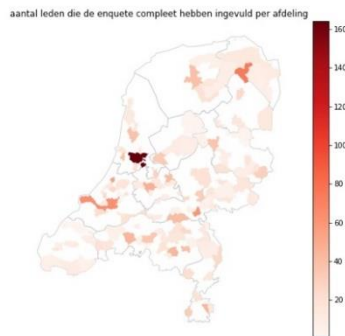
III Waarom bent u lid van de SP?

Wat maakt de partij voor u bijzonder?

Hoe ziet u de toekomst van de SP?

IV Wat zou u de commissie verder willen meegeven?

De bijdragen van de leden hebben geleid tot vele verhalen van mensen die onderling heel divers en anders zijn, maar zich toch herkennen in gedeelde opvattingen en idealen. Soms waren de inbrengen kort en in andere gevallen uitgebreid. We kregen de verhalen van mensen die al vanaf 1972 lid zijn, maar ook van mensen die pas na de laatste verkiezingen in maart besloten dat de tijd kwam om lid te worden. De inbrengen zijn ook redelijk verdeeld over het land, waarbij uit afdelingen met veel leden over het algemeen ook meer bijdragen zijn binnengekomen.

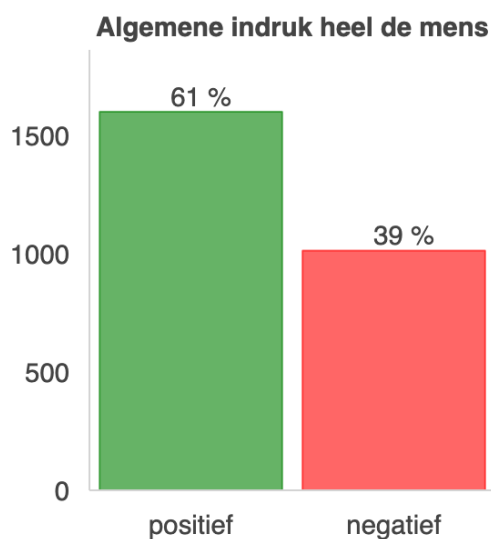
I Wat is uw algemene indruk van *Heel de mens*?
 Is ons beginselprogramma achterhaald, of nog altijd actueel?
 Wat vindt u van de taal en toon?

*Een beeld van veel voorkomende woorden bij deze vraag.
 2667 leden hebben deze vraag ingevuld.*

Het overgrote deel van onze leden blijkt heel tevreden met ons beginselprogramma. Voor veel leden is het verrassend actueel, hoewel mensen ook aangeven dat het aangepast moet worden aan de nieuwe tijd. Veelgelezen kritiek is dat het te theoretisch en te lang is. Leden vinden het goed dat *Heel de mens* niet te dogmatisch is maar ook dat we een analyse mogen maken van de gevolgen van het kapitalisme. De meeste leden vinden dat onze kernvisie vooral nieuwe mensen zou moeten aanspreken. Termen als ‘Brutopia’ worden door de leden niet gewaardeerd.

Vooral de kernwaarden worden door de leden goed gevonden. Mensen wijzen erop dat we daar voorzichtig mee moeten zijn, omdat die uitdrukken wat wij als partij zijn. De waarden van menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit zijn niet willekeurig, maar in die volgorde met elkaar verbonden: de ene waarde veronderstelt de andere. Samen met onze analyse van de samenleving (de opkomst van het neoliberalisme) en ons antwoord daarop (democratisering van alle aspecten van het leven) vormen zij voor de leden het socialisme van de SP.

Sentimentanalyse: Een meerderheid van onze leden waardeert onze beginselen nog altijd als positief. Het deel dat negatief oordeelt is over het algemeen positief over de kernwaarden, maar vindt dat de tekst meer bij de tijd moet worden gebracht.

Heel de mens wordt beschreven als defensief. Onze beginselen zijn destijds geschreven in reactie op het neoliberalisme, dat snel dominant is geworden en het kapitalisme ruim baan gaf. Met groeiende tweedeling, aantasting van de democratie en vernietiging van de aarde tot gevolg. Benoemen wat er fout gaat is volgens veel leden niet voldoende, meer nog dan toen is de tijd nu rijp voor fundamentele alternatieven. Ons verhaal kan offensiever en positiever; laten zien dat ons socialisme niet iets is van het verleden maar een mogelijkheid voor de toekomst.

Enkele citaten uit de inbrengen van de leden die typerend zijn of aanzetten tot verder nadenken:

'Ik ben onder de indruk en op een bepaalde manier ook teleurgesteld hoe actueel de tekst nog altijd is.'

'Door het herlezen van Heel de mens weet ik weer waarom ik lid geworden ben van de SP.'

'Mensen zijn uniek en fantastisch. Ze zijn uniek om hun creativiteit, om wat ze kunnen maken, om hoe goed ze kunnen denken, en om de grote rol die liefde en emoties spelen in hun leven. Mensen hebben veel bereikt, en kunnen ook in de toekomst enorm veel bereiken.'

'Er zou meer verbinding moeten zijn tussen onze analyse van het kapitalisme/neoliberalisme en de drie kernbegrippen. Het is immers geen toeval dat deze kernbegrippen, ondanks de enorme rijkdommen van het kapitalisme, niet gerealiseerd zijn.'

‘De basis van onze beginselen staat nog als een huis: menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. De problemen die ruim twintig jaar geleden zijn benoemd zoals de flexibilisering, de toenemende kloof tussen arm en rijk, de afbraak van de verzorgingsstaat, etc. bestaan nog steeds. Dat neemt niet weg dat de wereld in ruim twintig jaar een ander aanzien heeft gekregen en andere zaken terecht onze aandacht verdienen. De toenemende invloed van biotechnologie, ICT, de toenemende dreiging van een steeds onbeheersbaarder wordende klimaatcrisis. Tot slot zijn taal en toon ook aan een actualisatie toe.’

II Welke ontwikkelingen in de afgelopen twintig jaar verdienen een plek in *Heel de mens*?
Welke ideeën hebt u om bepaalde onderwerpen te actualiseren?

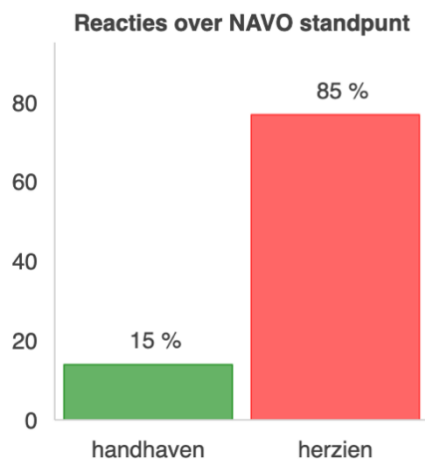

*Een beeld van veel voorkomende woorden bij deze vraag.
2436 leden hebben deze vraag ingevuld.*

De leden geven een vrij helder beeld van de onderwerpen die ontbreken of zouden moeten worden geactualiseerd. Heel vaak genoemd worden de verdere tweedeling en de afbreuk van de solidariteit; het klimaatprobleem, de energietransitie en de voedselvoorziening; de digitale samenleving en de gevolgen voor de mensen; ‘big tech’ en de surveillancesamenleving; de discussie over discriminatie, racisme en uitsluiting en ook het optreden van de overheid, het afnemende vertrouwen in de politiek en daarmee in het functioneren van onze democratie.

De leden willen de oude standpunten over de NAVO en over de Europese politiek betrekken in de actualisering. Opmerkingen zijn er tevens gemaakt over vluchtelingen en migranten en dit onderwerp laat ook een interessante verdeling zien: een aantal leden lijkt meer ruimte te willen geven aan vluchtelingen en tegelijk vragen zeker zoveel andere leden aandacht voor de problemen met arbeidsmigratie en de verschillen tussen het reguleren van de arbeidsmarkt en opvang van vluchtelingen. Ook de kredietcrisis en de coronacrisis worden veel genoemd.

Sentimentanalyse: Een meerderheid van onze leden vraagt om herziening van het standpunt om uit de NAVO te treden. Dat is ook in lijn met onze recente verkiezingsprogramma's, waarin we eerder een alternatief standpunt hebben geformuleerd.

Een beginselprogramma is geen verkiezingsprogramma waarin concrete plannen worden gepresenteerd voor de komende jaren. Het is wel een ideologisch verhaal waarin de ontwikkelingen in de wereld worden verklaard en met elkaar in verband worden gebracht. Een socialistische analyse die verbonden moet zijn met de kernwaarden van de SP en de werkwijzen in de partij. Die verbanden laat zien, bijvoorbeeld hoe de klimaatcrisis en de toenemend ongelijkheid met elkaar samenhangen en op hun beurt leiden tot arbeidsmigratie, uitbuiting en discriminatie.

Enkele citaten uit de inbrengen van de leden die typerend zijn of aanzetten tot verder nadenken:

'De problemen die worden veroorzaakt door het niets ontziende neoliberalisme verdienen onze voortdurende aandacht. Daarnaast moeten we de klimaatcrisis goed analyseren, dit is een van de grootste bedreigingen in de komende decennia. De rol die verschillende groepen als arbeidsmigranten en vluchtelingen spelen in onze maatschappij en economie moet goed worden geanalyseerd, vooral de rol die ondernemers daarin spelen. Solidariteit is een belangrijk speerpunt voor de SP, dat geldt ook voor de solidariteit met deze groepen. Een ander belangrijk punt voor een goede analyse is onze houding ten opzichte van Europa. De Europese samenwerking is iets waar we bijzonder kritisch op moeten zijn. Dat neemt niet weg dat samenwerking in groter internationaal verband al honderden jaren noodzakelijk is om als (klein) land overeind te blijven. Daarnaast biedt samenwerking ook allerlei wederzijdse voordelen. Een beter uitgebalanceerd standpunt over Europa en de rest van de wereld en onze samenwerkingsverbanden daarin is zeer wenselijk.'

'1. De digitalisering van het kapitalisme. De opkomst van sociale media als Google, Facebook, YouTube, Twitter hebben ertoe geleid dat de exploitatie van de contactgegevens, "data", een belangrijke bron van accumulatie zijn geworden. Het begrip surveillancekapitalisme is daarvan afgeleid en een belangrijke kracht geworden in de (kapitalistische) wereld.

2. Tegelijkertijd heeft het gebruik van (particulier) internet ook de surveillancestaat vleugels gegeven. De onthullingen van Snowden over de NSA in de VS zijn daarvan de kortste verwijzing. De scheiding tussen staat en kapitaal lijkt daarmee te vervagen.'

'Elementen om te actualiseren:

1. De gevolgen van het neoliberale kapitalisme beginnen ons juist de laatste jaren op grote schaal te treffen (toeslagenaffaire, het Groningse aardbevingsdrama waarbij het kabinet de NAM nog steeds de hand boven het hoofd houdt, de "heiligheid" en het geloof in allerlei ICT-toepassingen en algoritmen die discriminerend blijken te werken).

2. Door 38 jaren bezuinigingen op heel de collectieve sector is ons land op geen enkele ramp of noodsituatie meer voorbereid, zoals de coronapandemie aantoont (Rutte heeft vijf ziekenhuizen laten omvallen, jarenlang is er kaalslag gepleegd op de GGD's, maar ook op politie, brandweer, krijgsmacht, jeugdzorg, psychiatrische zorg etc.).

3. De kloof tussen arm en rijk wordt nog steeds en welbewust vergroot, zie de 15 miljard die multinationals jaarlijks aan belasting mogen ontduiken.

4. Onderwijs, cultuur en wetenschap hebben, op techniek na, nog altijd weinig prioriteit, met als gevolg een grotere tweedeling tussen arm en rijk en over het geheel genomen een technologisch steeds meer geavanceerde, maar qua maatschappelijke kennis steeds dommere samenleving met als gevolg dat ultrarechtse stromingen en dictatortjes-in-de-dop allengs meer kansen krijgen en de democratie ernstig wordt geschaad.

5. Met voortzetting van Ruttes "oude normaal" kunnen we een verantwoord klimaatbeleid wel vergeten! Meer nadruk op een beter klimaatbeleid mag er zeker komen in een nieuwe Heel de mens.'

'Hoewel ik, zoals gezegd, Heel de mens nog steeds actueel en relevant vind, zou ik ons beginselprogramma meer willen centreren rondom drie verschillende thema's:

1) Sociaaleconomisch. Onze partij dient hier een kraakhelder verhaal te hebben waarin kritiek op ons economisch stelsel en bestrijding van fundamentele ongelijkheid centraal staat. De kloof tussen arm/rijk; theoretisch-/praktisch opgeleid, "haves/have nots", "somerwheres/anywheres": dit zijn voor de SP de fundamentele tegenstellingen in onze samenleving. Deze tegenstellingen moeten we nadrukkelijker formuleren en over het voetlicht brengen.

2) Cultureel. Een explosief thema, maar wel degelijk relevant. We moeten hier niet in de valkuilen van "woke", identiteitspolitiek of iets dergelijks trappen. Wat we wél moeten doen: benadrukken dat wij een partij zijn waarin de gemeenschap een centrale plek heeft. Waarin het van belang is dat "het ik" niet per definitie voorafgaat aan "het wij" (vs. het liberalisme). De mens als sociaal wezen, als gemeenschapswezen (...)

3) *Democratisch. We moeten als partij ook durven om na te denken over het democratisch proces zélf, in plaats van alleen de effecten/resultaten hiervan. Wat betekent democratie voor ons? Is dat eens per vier jaar naar de stembus gaan? Democratie zou een praktijk moeten zijn, een praxis, iets dat je in de gemeenschap met elkaar doet. Oftewel: democratie als werkwoord, in plaats van als zelfstandig naamwoord. We moeten hierin vooroplopen en radicale voorstellen durven doen.'*

'Vragen die in het programma aan de orde moeten komen (zowel de verklaring ervan als het politieke antwoord erop) kunnen zijn: Waar komt de verrechtsing van de politiek sinds Fortuyn vandaan? Wat is er de drijvende kracht achter? Waarom zijn rechtse en populistische partijen zo succesvol in het inzetten migratie-/integratie-/vluchtelingenproblemen als bliksemafleider voor echte klasse/armoede/ongelijkheids-thema's? En wat is volgens de SP de beste manier om vooroordelen, uitsluiting en racisme (zowel door de overheid, als door het bedrijfsleven en in de samenleving als geheel) tegen te werken?'

III Waarom bent u lid van de SP? Wat maakt de partij voor u bijzonder? Hoe ziet u de toekomst van de SP?

Een beeld van veel voorkomende woorden bij deze vraag. 2558 leden hebben deze vraag ingevuld.

De SP heeft in de socialistische beweging altijd een bijzondere positie gehad. Voor *Heel de mens* hebben de leden zich destijds laten inspireren door allerlei theoretici van het socialisme, van oude en meer recente datum. Maar ze hebben toch vooral een eigen socialisme opgesteld, mede gebaseerd op de praktische ervaringen die zij vanaf de oprichting van de partij in 1972 hadden opgedaan. Die combinatie van theorie en praktijk, of een politiek niet voor maar mét de mensen, is nog steeds iets wat ons bindt. Dat geldt voor oude en ook voor nieuwe leden.

Heel veel leden geven aan lid te zijn geworden omdat de SP opkomt voor gewone mensen en omdat we een eerlijke en een actieve partij zijn. Veel mensen zijn lid omdat de SP de meest 'linkse' partij is. Leden zeggen dat ze zich hebben aangesloten omdat de verhouding tussen rijk en arm te groot is geworden en de SP volgens hen de partij is die zich daar fundamenteel tegen verzet. Onze kritiek klinkt niet alleen in woorden maar blijkt ook uit daden, veel leden noemen het belang van ons activisme. Tevens roepen leden op meer met anderen samen te werken.

Ondanks het verlies in de verkiezingen zijn veel leden toch positief over de toekomst van de SP. Leden geven aan zich ongemakkelijk te voelen bij interne discussies die gevoerd worden in de media. Sommige leden hopen dat we meer inzetten op meebesturen; anderen willen dat we activistisch blijven. Weer anderen zeggen dat we moeten laten zien hoe activisme, kritiek in de raad en deelnemen aan het bestuur voor ons zaken zijn die elkaar moeten versterken. Veel leden roemen de bijzondere kenmerken van de SP, zoals de afdrachtregeling.

Enkele citaten uit de inbrengen van de leden die typerend zijn of aanzetten tot verder nadenken:

'Ik maak mij zorgen over de wereld van morgen, waar bedrijven en rijken de dienst uitmaken. Onze kinderen hebben slechtere kansen dan ik die heb gehad, dat is geen natuurfenomeen, dat is politiek.'

'Ik ben lid van de SP geworden na de laatste verkiezingen. Ik zie hoe het eigen belang voorop lijkt te staan bij de mensen aan de macht. Het individu gaat boven alles, geld gaat boven alles. De rest wordt steeds meer ondergeschikt. De SP is in mijn ogen een partij die hier verandering in wil brengen.'

'De afdrachtregeling onderscheidt ons zo van andere partijen. Bij ons zul je geen carrière politici zien, omdat er geen materieel gewin in zit. Dit vind ik een heel groot goed.'

'Het vergt een krachtig en duidelijk geluid om die individualisering en cynische houding te keren, maar onze partij is helaas de afgelopen jaren ook teveel met zichzelf bezig, we zijn bezig met het voeren van interne discussies via de (sociale) media. Dit versterkt soms wel de zorgen die ik heb voor de toekomst.'

'Het activisme, een praktisch niet-dogmatisch socialisme. Voor de toekomst is het belangrijk het contact met mensen niet te verliezen. Hiervoor moeten we ons niet te goed voelen om terug te gaan naar de basis om onze standpunten uit te leggen. Teren op het linkse verleden en er van uit gaan dat iedereen wel begrijpt wat we bedoelen is niet genoeg.'

De grootsheid van die opgave mag best in ons beginselprogramma wat mij betreft.

Verder vind ik het belangrijk dat wij een partij zijn van de meerderheid. De unieke identiteiten van minderheden zijn voor onze politieke strijd niet belangrijk. Zij behoren ook tot de meerderheid van mensen die moeten werken om te overleven. Wij moeten onze overeenkomsten benadrukken die ons als klasse kunnen verenigen, en niet de onderlinge verschillen die ons weliswaar uniek maken, maar ook uit elkaar kunnen drijven.'

'Onze beginselen zijn ons kostbaarste bezit. Wees er zuinig op.'

'En zorg er ook voor plezier met elkaar te hebben!'

3 Hoe nu verder met de actualisering?

Onze beginselen zijn meer dan mooie woorden in een boekje, ze beschrijven wie en wat wij zijn en ook wat onze rol is in de politiek. Ze verwoorden onze rationele analyses en vooral onze politieke bezieling. Ons socialisme is uitgangspunt van al ons denken en handelen en moet zich dan ook blijven ontwikkelen, aan de hand van de ervaringen van onze leden. Belangrijk is om in de toekomst steeds te blijven nadenken over ons socialisme. Niet als iets wat we ook nog moeten doen naast al ons politieke werk, maar als een essentieel en onmisbaar onderdeel daarvan.

We hebben ervoor gekozen om de evaluatie van *Heel de mens* te beginnen op de plek waar die hoort, dat is bij onze leden. De uitkomsten van de ledenenquête vormen het uitgangspunt voor de verdere discussie in de partij. Als eerste in de afdelingen die in september tijdens een ledenvergadering de opbrengsten van de ledenenquête bespreken en daarvan een verslag maken. Op de regioconferenties van oktober kunnen afgevaardigden van de afdelingen met elkaar in gesprek over de evaluatie en ook daarvan volgen verslagen, die tevens naar de commissie gaan.

Op het congres van 11 december wordt de evaluatiefase van *Heel de mens* afgesloten. Daarvoor zullen we ook mensen van buiten de partij benaderen waarvan wij verwachten dat zij een goede bijdrage kunnen leveren. Los van het congres zullen we deskundigen vragen naar hun advies over de onderwerpen die de leden hebben aangedragen. Daarmee maken we tevens de stap naar de actualisering van onze beginselen, een proces dat we willen afronden bij het 50-jarig bestaan op 22 oktober 2022. Waarna we met vernieuwde beginselen de toekomst in kunnen.

Tiny Kox, Hans van Leeuwen, Ewout Irrgang en Marianne Langkamp op het Heel de mens-congres van december 1999.

De actualisering van ons beginselprogramma moet ook zoveel mogelijk van onderaf plaatsvinden, te beginnen bij onze leden. Voor tekstuele suggesties zullen we tevens een beroep doen op mensen binnen en buiten de partij die op basis van hun kennis of ervaringen een bijzondere deskundigheid hebben. In 2005 heeft de partij een discussie gehad over de beginselen voor de internationale politiek en die zijn vastgelegd in *Heel de wereld*. Op het congres in 2012 heeft de SP een evaluatie gehouden van *Heel de mens*, die gaf toen geen aanleiding tot actualisering.

Sinds 1999 heeft de partij op bijna alle denkbare onderwerpen onderzoek gedaan en analyses gemaakt. Die inzichten zullen we ook gebruiken voor de actualisering van de beginselen. Op andere door de leden aangedragen onderwerpen zullen we met elkaar moeten doorpraten en besluiten moeten nemen. Daarbij is het belangrijk te beseffen dat dit geen verkiezingsprogramma is waarin allerlei standpunten moeten worden opgenomen. De geactualiseerde beginselen bevatten de kern van ons socialisme, of de meetlat waaraan wij de politieke ontwikkelingen afmeten.

In 1972 werd de SP opgericht als een los verband van lokale activisten. Na jaren van vallen en opstaan; verlies en succes, groeiden we uit tot een moderne partij met eigen wijzen van politiek voeren en een eigen vorm van socialisme, dat in 1999 werd vastgelegd in het beginselprogramma *Heel de mens*. Met deze evaluatie hebben we een begin gemaakt om dit socialisme bij de tijd te brengen. Door antwoorden te geven op de nieuwe vragen die mensen nu hebben en jongere generaties voor ons socialisme te winnen. Wij zien uit naar de verdere discussie.

Vragen aan de afdelingen

Dit verslag van de opbrengst van de ledenenquête is niet het einde maar de aftrap van de actualisering van onze beginselen. De volgende stap is de discussie in de afdelingen. Die zullen dit verslag op de ledenvergadering bespreken met de leden. Wij horen graag het commentaar van de afdelingen op drie vragen:

I Herkennen leden zich in de opbrengst van de enquête dat we een positief socialisme willen als antwoord op de problemen van de toekomst en in een taal die de mensen aanspreekt?

II Leden spreken in de enquête waardering uit voor onze kernwaarden (menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit) en vinden dat we die moeten behouden. Tegelijk vinden veel leden dat de analyse van de samenleving en onze alternatieven toe zijn aan actualisering. De leden noemen onder andere de volgende punten als onderwerpen om te actualiseren:

- 1 De groeiende tweedeling tussen mensen.
- 2 Het functioneren van de democratie.
- 3 De democratisering van de economie.
- 4 Kansen en gevaren van de digitale samenleving.
- 5 De klimaatverandering en het voedselprobleem.
- 6 De wooncrisis en de volkshuisvesting.
- 7 Internationale politiek (o.a. NAVO en EU).
- 8 Discriminatie, racisme en migratie.
- 9 De kredietcrisis en de coronacrisis.
- 10 Wat de SP als partij bijzonder maakt.

Herkennen de leden op de vergadering zich in dit overzicht?

III Leden willen volgens de ledenenquête dat de vernieuwde teksten worden verbonden met onze kernwaarden en met de specifieke werkwijzen in onze partij. Daarbij vragen leden in de enquête specifiek aandacht voor zaken als de verhouding tussen ons activisme, de volksvertegenwoordiging en het bestuur; voor het belang van de solidariteitsregeling (de afdracht) en voor de manier waarop we samenwerken met mensen en organisaties.

Herkennen de leden op de vergadering zich in dit overzicht?